

ELŐSZÓ

A-DŰR ZONGORAVERSENY

Változat szólózongorára

R 456, SW 125, NG2 H6, SH 524a

Liszt kilencévesen került kapcsolatba a zongoraverseny műfajával: 1820 októberében, Sopronban, első nyilvános fellépése alkalmával Ferdinand Ries (1784–1838) Esz-dúr versenyművét adta elő.¹ A programról nyilván apja, Liszt Ádám döntött, aki jól tudta, hogy e műfaj és a virtuóz-pálya elválaszthatatlanok egymástól. Befolyása feltehetően abban is közrejátszott, hogy fia 1825-ben két zongoraversenyt komponált,² majd egy további, a-moll koncertet be is mutatott Londonban, 1827. június 9-én.³ Míg a felsorolt művek elvesztek, addig az 1830-as évek közepén, Párizsban komponált *Malédiction*, a *De profundis, psalme instrumental* és az Esz-dúr zongoraverseny anyagából megőrződtek hosszabb-rövidebb töredékek.⁴ Az első befejezett versenymű-fogalmazványok körülbelül 1839-ből maradtak ránk. Liszt az itáliai utazás végén, a papirologiai adatok szerint gyors egymásutánban komponálta meg a Párizsban felvázolt Esz-dúr versenymű újabb verzióját, valamint a két új zongoraversenyt, az A-dúrt és az ún. posztumusz Esz-dúrt.⁵ Míg a levelek hallgatnak a három versenymű keletkezési körülményeiről, Marie d'Agoult naplója alapján kikövetkeztethető a komponálás indítéka. Liszt ugyanis 1839 januárjában közölte élettársával, hogy ezentúl évente négy hónapon át az „üzlettel”, azaz koncertezéssel foglalkozik.⁶ A három versenymű tehát a turnék számára íródhatott.

Az A-dúr zongoraverseny legkorábbi ismert forrása a jelen kötetben közreadott, szólózongorára írt fogalmazvány.⁷ Az autográf kézirat 1–4., illetve 5–39. oldalának

anyaga két különböző típusú kottapapíron maradt fenn. Noha az 1–4. oldal papírtípusa megegyezik az 1834–35-ben komponált *De profundis*éval, Liszt kézírása alapján valószínűtlen, hogy a zongoraverseny egyidős lenne a zsolttárral.⁸ A későbbi datálást az is megengedi, hogy Liszt, mint Rena Charnin Mueller megállapította, 1838–39-ben, a *Winterreise* és a *Taubenpost* átíratainak elkészítésekor szintén ezt a papírtípust választotta.⁹ Az 1839-es, esetleg 1838-as komponálási dátum mellett szól az is, hogy a zongoraverseny 5–39. oldalának papírtípusát ugyancsak ezekben az években használta Liszt a *Schwanengesang* négy dalának átírásához.¹⁰ Nem zárható ugyan ki, hogy a zongoraverseny fogalmazványa eredetileg az 1–4. oldalával megegyező típusú kottapapíron folytatódott, vagyis hogy létezett egy korábbi munkakézirat. A zongoraverseny jelenlegi 5. oldalának első üteme (64. ütem) mindenesetre közvetlen folytatása a 4. oldal utolsó ütemének (63. ütem).

A zongoraverseny fogalmazványa teljes; a záróakkordhoz fűzött megjegyzése szerint csak a zárlatot akarta Liszt még kissé kibővíteni.¹¹ Hogy mire gondolhatott, arról fogalmat alkothatunk a Pisához, illetve San Rossoréhoz közeli Gombóban 1839. szeptember 13-án befejezett autográf partitúra alapján.¹² A partitúra csak a zenekari anyagot foglalja magában, a magánzólam leírása, ha egyáltalán elkészült, nem maradt fenn. Az, hogy a partitúra szorosan követi a zongora-fogalmazvány anyagát, arra utal, hogy a két fogalmazvány komponálása között nem telt el hosszú idő. Liszt eljárása, miszerint előbb egy néhány hangszerelési utalással ellátott zongorapartitúrában (partition de piano) jegyezte le a művet s csak aztán látott neki a hangszerelésnek, összefügg addigi zeneszerzői tevé-

¹ WL1, 92. o.

² Ld. Liszt Ádám levelét Carl Czernyhez: CRT, 260. o. A művek jegyzékszám: SW/SH 713i–ii, NG2 S8, S9.

³ Ld. William Wright: *Liszt and England* (Hillsdale, NY: Pendragon Press, 2016), 85. o. A mű jegyzékszám: SH 713a, NG2 S17.

⁴ A három mű jegyzékszámai sorrendben: R 452, 668, 455; SW/SH 145, 691, 124; NG2 H1, H3, H4.

⁵ A papirologiai adatokhoz ld. MLTS, 366–368. o. A posztumusz Esz-dúr koncertet (SH 125a, NG2 Q6) Jay Rosenblatt rekonstruálta és adta közre: Editio Musica Budapest, 1989.

⁶ „Projets de Franz de consacrer, tous les ans, quatre mois aux affaires et de vivre le reste du temps seul avec moi.” Marie d'Agoult naplójegyzete 1839 januárjából: AM, 147. o.

⁷ Tulajdonosa a weimari Goethe- und Schiller-Archiv, jelzete: 60 / H5d. A fogalmazványt Leslie Howard fedezte fel és játszotta lemezre *Concerto sans orchestre* címmel: *New Discoveries 2* (London:

Hyperion Records CDA67455, 2003). Elsőként Mariateresa Storino adta közre: F. Liszt: *Concerto sans orchestre* (prima versione per pianoforte solo del *Concerto n. 2* in La maggiore, S125 / an early draft for piano solo of the *Concerto no. 2* in A major, S125), S524a (=Rarità Lisztiane / Liszt Rarities, 3), (Milano: Rugginenti, 2006).

⁸ A papirologiai adatokhoz ld. MLTS, 366. o., no. 7.

⁹ A papirologiai adatokhoz ld. MLTS, 367. o., no. 15. A Schubert-dalátíratok autográfja a budapesti Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont tulajdona. Jelzetük: Ms. mus. L 8, L 9.

¹⁰ A *Schwanengesang*-átíratok 1., 3., 5. és 6. számát őrző autográf tulajdonosa a budapesti Országos Széchényi Könyvtár. Jelzete: Ms. mus. 5.094.

¹¹ „Accords plaqués pour finir”.

¹² Az autográf tulajdonosa a weimari Goethe- und Schiller-Archiv. Jelzete: 60 / H5c.